

K.K.T.C
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
FEN-EDEBİYAT FAKÜLTESİ
TÜRK DİLİ EDEBİYATI BÖLÜMÜ

ÇAMLICADAKİ ENİŞTEMİZ ROMANININ
İNCELENMESİ

BİTİRME TEZİ

BİRTAN ÖZHARUN
4C
950100

HAZİRAN 1999
LEFKOŞA/KIBRIS

ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR

Bütün Eserleri II

**ÇAMLICADAKİ ENİŞTEMİZ
(ROMAN)**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	1
GİRİŞ.....	2
YAZARIN HAYATI.....	5
SÜS EŞYALARI İLE İLGİLİ UNSURLAR.....	13
SÜS EŞYALARI İLE İLGİLİ UNSURLARIN AÇIKLAMALARI.....	18
KILIK-KIYAFET İLE İLGİLİ UNSURLAR.....	22
KILIK-KIYAFET İLE İLGİLİ UNSURLARIN AÇIKLAMALARI.....	27
GENEL İNDEKS.....	30
KAYNAKÇA.....	39

ÖNSÖZ

Bu bitirme tez çalışması Yakın Doğu Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı, Yeni Türk Edebiyatı kapsamı dahilinde Yapılmıştır.

Çalışmada Abdülhak Sinasi Hisar'ın Boğaziçi Mehtapları adlı Romanının 1978 tarihi 4.baskısı ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bu kapsam içerisinde bilinmeyen kelimeler çıkartılıp tahlil edilmiştir.

Bu çalışmada beni yönlendiren, her türlü yardımı ve eleştiriyi esirgemeyen bitirme tezi danışmanım Doç.Dr.Bülent YORULMAZ'a teşekkür ederim.

GİRİŞ

Çamlıca'daki Eniştemiz , Abdülhak Şinasi Hisar'ın romanı (1944). Eser osmanlı imparatorluğunun son devrinde İstanbul aristokrasinin hayatını ele alır. Kahramanı olan ve aile arasında <<Deli Enişte>> diye anılan Hacı Vamık Efendi; bir <<eski zaman>> adamıdır. A.Ş. Hisar Hacı Vamık Efendi'nin bütün özelliklerini, hatıralarına dayanarak bir araya toplar. Kitapta hemen başka hiç bir olay ve kişi yoktur. 27 bölüm içinde yazar, Çamlıca'daki eniştesinin portrelerini çizer, eski yüz yıl önceki imparatorluk Peyitahtının hayatı ve kişileri üzerine belge niteliğinde bilgiler verilirken, çok tipik roman kahramanı canlandırmış olur. Abdülhak Şinasi'nin çocukluk hatıralarıyla dolu bu romanda, aile arasında Deli Enişte denilen Hacı Vamık Bey'in iç ve dış serüvenleri, kuruntuları, inançları ve aceyiplikleri anlatılmaktadır.

Deliliklerinde keramet sezilen ve ve her saçma davranışı ayrı bir hikmete varırgibi olan bu Enişte, kusurlar dengesizliği, feziletleriyle tam bir insan'dır. Defterdarlıktan valiliklere kadar büyük memurluklarda yapmış olan bu tuhaf osmanlı ayanı etrafında 19.yüzyıl sonu çamlıca'sının iç ve dış tasvirleride bulunmaktadır.

Abdulhak Şinasi Hisar'ın ikinci romanı Çamlıcadaki Eniştemiz de, prototip oluşu bakımından, yer yer Fahim Bey'i hatırlatan ve <<deli enişte>> adıyla anılan Hacı Vamık Beyfendi'nin hayatı çevresinde kurulmuş, bir romandan çok, parça parça hatıralarda meydana gelen bir eserdir.

Romanın daha ilk sahifelerinde <<kadri bilinmeyen ve nice akıllı geçinenden daha akıllı >> bir tip olarak tanıtilan deli enişte, sık sık memuriyetle gittiği Arabistan çöllerinde nica hulyalar ve tasarımlardan sonra satın aldığı, uzun terettütler sonucu her yanını yeşile boyattığı Çamlıca'daki köşküne, içi bir antikacı dükkanını andıran <<

alıp halka zulüm yaptığı gerekçesiyle sık sık azledilen deli enişte, aylar süren uzun yolculuklardan sonra, taşınması güç büyük eşya denklerini beraberinde getirerek İstanbul'a, Çamlıcadaki köşküne gelir. Köşte bir süre kalır babasının ricasıyla koparılan yeni bir memuriyet için tekrar uzak bir Arabistan vilayetine gitmek üzere yola çıkar. Bu yüzden köşte taşınan eşya denkləri hiç bir zaman fırsat bulunup açılmaz. Hayatının büyük bir bölümünü Arabistan vilayetleri ile İstanbul arasında gidip gelmekle geçiren <<deli enişte >> ninson gittiği yerden azledildiği sırada babası ölür. Bunun üzerine kendisine bir daha memuriyet verimez ve artık oda bir ömür boyu rüyalarını süsleyen köşküne kavuşmuş olur.

Hacı Vamık Beyfendi'nin hayat macersı Fahim Bey'inkinden oldukça farklıdır.hem Fahim Bey batı kopyası bir adamsa, <<deli enişte >>de o kadar şarlıdır; Fahim Bey'in hayatını n ta sonlarına doğru <<deli >> ye çıktığı halde, Vamık Beyfendi daha baştan <<deli enişte>>dir.

Delişmen tabiatı ve flozof geçinen <<deli enişte>>nin huysuzlukları, kazanlar içinde türlü türlü yemek pişirmek gibi garip huyları, yeyip içmeleri, çocuklarla birlikte at cambazhanelerinde gezip tozmaları çeşit çeşit şaklabanlıkları, çocuksu hareketleri ve complexleri, tam anlamıyla, artık tarih olmuş bir medeniyetin ifadesi gibidir.Çamlıca'daki köşkün varlığı ise, eniştede, memuriyetle ondan uzaklaştığı sırada adeta kişiliği ile birleşir. Ömrü boyunca, güzelce tamir ettirip istediği gibi bir yuva yapmayı tasarladığı Çamlıca'daki köşk, halanın kendi terk etmesi üzedeondaki bütün etkisini kaybeder. Bu kez köşke yabancı kadınlar girip çıkar, yaşlı enişte günlerce onlarla gönül eğlendirir. Sonunda, bütün bu çılgınlıklara dayanamaz ve yatağa düşer. Hastalığında ise, artık kendisiyle harap olmuş köşkü İstanbul'da küçük bir eve yerleşmek ve orada yorgun vücudu ile ruhunu dinlendirmek, biraz da ibadetle

meşkul olmayı tasarlamaktadır. Fakat bu arzusuna kavuşamadan, hayalleri arasında, terkedilmiş biri olarak hayata gözlerini kapar.

Yazarın zaman zaman çok akıllı geçinene taş çıkartacak şekilde akli başında gösterdiği, bazende dengesiz bir tip olarak karşımıza çıkarttığı <<deli enişte >>, başlangıçta çocukluk günlerinin hatıraları içinde hikaye edilirken, onun şahsiyetinden çok, içinde yaşadığı çevre üzerine durulur. Yazar, eniştesinden çok, Çamlıcadaki köşk etrafında her bakımdan insicanlı olan bir toplumun bütün adet ve geleneklerini, gündelik hayatını, dünya ile ahiret arasında sadece farazi bir özginin bulunduğunu, iman dolu evlerin manevi havasını ve bunları hazırlayan şartları da uzun uzun anlatır.

Zaman olarak, II. Abdulhamid devri sonları ile 1.dünya savaşının ilk yıllarını alan eserde, Vamık Beyfendi'nin macerasıyla birlikte, kaybolan bir medeniyet dairesinde yer alan adım başı türbelerden, camilerden, tekkelerden, zikirlerden, gökzünden nur yağan ramazan gecelerine, adaklardan muska ve büyülere, nazar, uğur ve sadakadan cinlere, perilere kadar o günkü gündelik hayatımızın içine giren bir çok olay ve adetin de hikaye edilmiş olduğunu görürüz. Bütün bunlarla, yazar, bizi, osmanlı cemiyetinin inanç yüklü aile hayatının en mahrem köşelerine kadar sokmaya çalışır.

Çamlıcada'ki Eniştemiz'in yazarın diğer romanlarından ayrılan yanı, bunun bir hikayeden çok, sadece gelenek ve göreneklerle birleşen bazı özelliklere sahip bir şahsın etrafında, kaybolan bir dünyanın değerlerini hatırlamak için yazılmış bir hatıralar bölümü olamsı, bu yüzdende mahiyeti bakımından genişzaman üçlüsüne daha yakın bulunmuştur. Bunun içi Çamlıca'daki Eniştemiz'in, yeyip içişimizden yatıp kalkışımıza kadar toplumumuza ait adet ve geleneklerin bir çoğunu hayattan yazıya geçirmeğe çalışan bir eser görülümünde olduğunu söyleyebiliriz.

YAZARIN HAYATI:

ABDÜLHAK ŞİNASI HİSAR(1888-1963)

İstanbul'da (Rumelihisarı) doğdu. Şinasi ile Abdülhak Hamit'e hayran olan babası, ona bu ili şairin isimlerini birleştirerek vermiştir: Abdülhak Şinasi.

Galatasaray Sultanisi'ni bitirdikten sonra Paris'te Ecole Libre des Sciances Politiques'te okudu. (1905-1908) Paris'te öğrencilik yıllarındaGenç Türkler'in siyasi toplantılarına katıldı. Ünlü Fransız yazar ve şairleriyle (Maurice Barres, Jean Moreas Emil Faguet ve Anatole France)tanıltı. Fransız öğrenci derneklerinde üe olarak bulundu.

1908 de yurda dönerek 1928 e kadar bazı yabancı şiketlerle çalıştı. Daha sonra Hariciyeyi olarak, yurt içi ve yurt dışı memurluklar yaptı. 1948 de İstanbul'a döndükten sonra yalnız eserleri ile meşkul oldu.

Ömrü boyunca evlenmemiş olan A.Şinasi, çocukluk ve gençlik yıllarını Boğaziçi'nde geçirmiştir. Candan bağlı olarak bir çok eserlerine çevre ve konu edindiği Rumelihisarı'ndaki yalıları, 1918 deyanmıştır. Yazar 1948 den sonra, ömrünü Cihangir'de geçirmiştir.3 Mayıs 1963 te vefat eden A.Şinasi Hisar,Merkez efendi mezarlığına gömülmüştür.

Abülhak Şinasi Hisar, 19. yüzyıl sonu ile 20, yüzyıl başlarında son parlak çağını, zevk ve medeniyet birikimlerini İstanbul yüksek tabakasına bağlı bir aydındır. Varlıklı ve kültürlü bir aileden gelmiştir ve öyle bir ortamda yetişmiştir. Huzur, düzen ve incelik dolu bir çevrede geçen çocukluk yılları, bütün eserlerinin kaynağıdır.

Süzülmüş, arınmış bir ahlak ve terbiye geleneğinin meydana getirdiği İstanbul

efendiliği, kibarlık, (ve hastalık derecesine varan) maddi temizlik, mizacının ana hatlarını verir. İnsanlardan kaçan, kendi özüne ve hatıralarına kapanık bir hali vardır. Sanki daha sonra yaşadığı günlerden hoşnut değildir de, gerçekte yegane ömür saydığı çocukluk çağı içindedir. Çok değişen İstanbul'da, hafızasını hiç değiştirmeyerek belki sadece masallaştırdığı geniş zamanın manzara, adet ve şahısları arasında yaşamaktadır.

A.Şinasi, bu yüzden, ömrünü dolduran toplum hadiselerine, savaşımlara, ihtilallere, devrimlere ilintisiz görünür. Değişen, bozulan ve her anlamda yıkımlara uğrayan İstanbul, ona gittikçe çoğalan bir ayrılık hissi, bir geçmiş özlemi, yalnız kalış üzüntüsü vermektedir. Abdülhak Şinasi Hisar yeni bir devrin doğuşuna değil ama köklü bir medeniyetin yıkılışına razı olmayan, bundan da en fazla ızdırap duyan yazarımızdır.

Yazar dürüstlüğünü her şeyin üstünde tutarak devrin siyasi olaylarına kalemiyle hiç karışmaz görünen A.Şinasi, Fransız edebiyatında derin bir bilgi sahibi olduğu kadar, Türk edebiyatının eski yeni bütün saflarını da yetki ve zevk ile izleyip anlatan bir yazardır. Eski şiirimizin çok güzel mısra ve beyitlerini topladığı **Geçmiş Zaman Olur Ki ...** adlı bir şiir güldestesi vardır. Dostu ve hayranı olduğu Ahmet Haşim, Yahya Kemal, Nigar Hanım, Mehmet Rauf ve Pierre Loti'ye dair en güzel yazı ve eserlerden bir kısmı, A.Şinasi 'nin kaleminden çıkmıştır.

A.Şinasi Hisar elbette bir **doktrin** adamı değil fakat, kaleminin dokunduğu her temada **felsefe havası** bulunan yazıcılardandır. Zaten ona göre: **Bir sanatkarı söyleten, yalnız vuzuhlu fikirler olmaz. Sathi hakikatten geçerek, gizli**

derinliklere inmek>> gerektir.

Hisar'ın dünyaya bakışı hayli karamsardır. Hayatın geçiciliği ve hiçliği, her şeyin bir gün yok olacağı tasası bütün eserlerine yaygındır. **Fanilerin Hüznü** başlıklı yazıda şunları söyler:

<<Bazılarımızın yeryüzünde en çok duyduğumuz his, faniliğimizi bilmemizden gelen bir melaldir... Düşünürsek, bütün hayat, çektiğimiz bir çubuk içindeki esrar gibidir. Biz mest oluyoruz, fakat bizim zevkimizi sağlayan onun yanıp geçişidir. Bu tezat içinde mesut olabilmek, şüphe yok ki, hiç kolay değildir. Biraz hassasiyet, saadetin tadına bu zehri karıştırmaya yeter.>>

Fakat fanilik düşüncesinin doğurduğu bu kararsızlığı, o geçmiş zamanın rüyalı, büyülü iklimlerine dönmek, Türk'ün özlü bir medeniyetini yeniden diriltmek, günlük maddi hayatlardan ve maddeci felsefeden kaçıp tasavvufi, mistik bir alemde avunmak, ve barınmak suretiyle gidermeğe çalışır.

Hisar, İstanbul'un kendisini dahi, yaşamış milli tarih, sanat eserleri, benzersiz tabiatı, türlü güzellikleri ve her tabakadan insanların yarattığı gelenekler içinde bir felsefe olarak benimser. Büyük bir özleyiş gibi, aşk derecesine varan bir istek halinde o geleneklere bağlılık gösterir. Eserleri okununca dahi iyi anlaşılır ki, bizim eskiden: kendimize has, şahsiyetli, ince bir medeniyetimiz, bir yaşama üslubumuz inkar edilemez üstünlüktedir. A.Şinasi, hayaline, bütün zenginliği ile topladığı bu milli ve yerli hayatı, şaşırtıcı bir kudret ile gözler önüne sermektedir.

Bunun yanı sıra, A.Şinasi'nin sosyal görüşleri: **<<Milliyetçilik>>** kelimesiyle özetlenebilir. Nitekim ölümünden sonra Dünya gazetesinde (31 Mart – 12 Nisan

zamanda, yani 20.yüzyıl başlarında ele almıştır. Her şey bir << geçmiş zaman>> havası içinde bir masal edasında verilmiştir. Adeta perilerin yaşadığı bu alemde her şey güzel, hep huzur ve ferahlık içindedir. Orada cennettekini andıran bir ömür sürülür. Yazarın mutlu çocukluk dünyası içinden, hiç bozmaksızın çıkardığı tasarılar, duyular ve hayaller, çekici bir üsluba bürünmüştür. O alemini çocukluğunda yaşamamış ve duymamış olanların dikkatinden kaçabilecek **bambaşka ve derin bir gözle**, semt ve manzaraların baş döndürücü lezzetini bize sunar. Bir sanat büyücüsü gibi, çevre ve insanların, yalnız güzel ve hayali yanlarını gösterir. Bakmaya değmeyecek veya çirkin olan köşeleri gözlerden saklamayı bilir.

Abdülhak Şinasi Hisar'ın **Roman** veya **Büyük Hikaye** denebilecek üç eseri vardır: **Fahim Bey ve Biz** (1941) **Çamlıcadaki Eniştemiz** (1944) **Ali Nizami Bey'in Alafrangalığı ve Şeyhliği** (1952)

1921 den beri yazıları çıkan A.Şinasi, asıl ününü bu romanlarla (bilhassa 1942 C.H.P. Roman Mükafatın'da derece alan **Fahim Bey ve Biz**) kazanmıştır. Almanca, Fransızca ve başka dillere çevrilen **Fahim Bey ve Biz**'den sonra A.Şinasi Hisar, Türk roman yazarlarının en büyüklerinden biri sayılmıştır.

A.Şinasi Hisar'ın romanlarına belki **tahlil ve düşünce romanı** denebilir. Fakat onun eserlerini, bildiğimiz roman çeşitlerinin birine katmak zordur. Alışılmış romanlardan apayrı bir teknik ve tahkiye tarzı denemiştir. Zaten, yazar, romanın bir tarifi, bir kuralı olamayacağı görüşünü, bir çok yazılarında belirtmektedir.

Bununla birlikte bir çok tenkidciler A.Şinasi'nin roman tarzı ile Fransız romancısı Marcel Proust (1871-1922) unki arasında benzerlik bulmuşlardır. Bu benzerlik, her iki romancının hayatı, dünyayı ve sanatı ele alış ve yorumlayış

tarzlarından başka **methodlarında** da görülür. Bu bir **içe dünüştür**, kişi olayları hayal ve hatıranın derinliklerinde arayış yöntemidir. Onlarca her eserde bir deruni(sübjektif) ihtiyacının verimidir. Şuurun derinliklerinde ve geçmiş zamanda yakalanmış küçük, önemsiz bir temanın, suya atılmış bir taşla açılan ve genişleyen çemberler halinde çözümlenmesidir. Ruh ve madde tahlillerinde büyük ustalığı olan A.Şinasi, edebiyatımızda **izlenimci** (impressioniste) romanın en güzellerini kazandırmıştır.

Zaten o ,<< **roman, hayatın bir özeti veya aynası olmamalıdır.**>> Basit gerçekleri değil, gizli iç hayatımızı yansıtmalıdır. **Merak uyandıracak, gönül avutacak** tarzda eserler değersizdir... gibi görüşleri, çoğu yazılarında savunmuştur:

<<Bir sanatçıdan isteyebileceğimiz tek şey, kendisinin, söylemek için dünyaya gelmiş olduğu şahsi fikirleri ve duyguları bulunması ve bize bunları duyurmasıdır. En yüksek şekliyle roman, hayatımızın bir temsili ve sentezi olduğuna göre, dünyanın yalnız manzarası vve ömrümüzün sade geçişi bile, romancıya ilham kaynağı olarak yeter.

Roman yapmaya değil, hayatın hakikatini bulmaya ve hakikatin şiirine varmaya uğraşacağız. Sati hakikatlerden geçerek, gizli derinliklerin şiirine ineceğiz. Buraya inince mahrem ve drini hayatımızın emirleri kadar şuur altı sayıklamaları - mızında gizli açık seslerini birden duymaya başlarız. Bizim asıl duyurmak istediklerimiz de zaten bunların bütünlüğüdür. Her sanatçı, kendi gönlünde yaşayan hususi kıtayı, sanatın sesleri ile büyüleyerek yaprak yaprak, dal dal ve dalga dalga dünyaya aktarmalıdır.>>

A.Şinasi'nin romanları, başlıca bir olay etrafında toplanamaz. İnce ruh tahlillerini meydana getiren küçük ve karmaşık vak'alaardan kurulur. Yazar, olaya

önem verdiği gibi, onu plannamak bile istemememiş havasındadır. Romanlarını, hayatın her hangi bir noktasından başlamış hissiyle okuruz, bitirdiğimiz zamanda bir **sonuca** varmış gibi olmayız.zaten olay, A.Şinasi'nin en az umursadığı bir roman unsurudur.

<<Abdülhak Şinasi'nin romanlarındaki bir üstünlük de karakter yaratma ustalığı olarak gösterilir. Bilhassa **Fahim Beyi**, Türk romanları içinde en kuvvetli bir tip örneği sayanlar ve onu George Duhamel'in **Salavin**'ine, Servantes'in **Don Kişot**'una, Gonçarov'un **Oblomov**'una denk tutanlar eksik değildir.

Her romanda sadece kuvvetli tek bir tip ve onun etrafında önemsiz kişiler toplanmıştır. Ama bu tip, bütün genişliği ve derinliği ile, ruhu ve maddesi ile, ve iç dünyası ile tanıtmıştır. Ruhlarının her köşesini aydınlatmıştır, bütün karmaşası ile **iç-insanı** ortaya koymuştur. Onun türlü olaylar, hayeller ve toplum değişimleri karşısında tavır ve tepkilerini sezdirmiştir. Hatta bütün romanı o bir **tip**'i anlatmak için yazdığı söylenebilir. Belki bütün eserleri bir tek **kişi**'yi anlatmaktadır. Çünkü Çamlıcadaki **Eniştemiz**, **Ali Nizami Bey** tiplerinde bile **Fahim Beyi** hatılamamak mümkün olmaz.

Romanlarındaki bu tek tipler, yazarın çocukluğunda tanıdığı ve kiseye benzemeyen mizaçlarıyla yakından ilgilendiği kişilerdir.

A.Şinasi, kahramanlarına, istediği kalıbı, düşünce veya eğilimi vermek isteyen değil, tersine onların karakter ve meyillerine uymaya çalışan özlü bir romancıdır. Çünkü **insanı** anlatmak zor bir iştir. O kendine bağlı robotlar yapmaktan sakınmıştır. Bu yüzden, kişilerinin iç ve dış davranışlarına bağlı kalmış, onları dikkatle inceleyip

kendi tasavvurlarınıda katarak yazmayı tercih etmiştir.

Yazmaya başlayınca, bu sanatın biricik vasıtası olan lisana hürmet etmek, onu elden geldiği kadar yanlışsız, doğru, ahenkli, güzel ve her kelimesi yerinde, tadını çıkararak kullanmōaya itina etmek gerekir. Bunaları söyleyen Abdulhak Şinasi, çok mecazlı, süslü, uzun ve dolaşık cümlelerden örölü bir yazı dilini benimsemiştir. **Yazı dilinde** ısrar etmiş ve **konuşma dilini** istememiştir konuşur gibi yazmanın açık, yalın, kısa cümleler kurmanın alehinde olduğu için romanlarında **şöyleşme** bölümleri bile pek azdır. Köylü ve halk taklidi sözlere hele, hiç bir yer vermemiştir.

Halit Ziya nesrini düşündüren çok uzun tahlil cümleleri cümlecikler, ve ara cümleler katılarak, bazan bir sahifeyi doldurur. Bu hal, cümlelere, pek zengin anlamlar ve kıvrak çeşitler verirse de ilk okuyanların yadırgatır ve yorabilir.

Burgu gibi cümleler, anlattığı şeyin ta derinlerine inmek ister. Bir de en basit şeyleri anlatırken bile bize büyü dolu bir masal havası sunar gibidir. Özel kelime haznesi ile, aradığı iklimi hazırlar. Her nesleye dugu ve canlılık katar. Anlattığı şeylere etkisiz kadığı söylenemez. Bazan içi burkulduğu bazan da biraz eğlendiği hatta alaya aldığı sezilmektedir.

Düşündürmeden önce duyurmak sindirmek isteyen bu üslup, kaçış ve uçuş halindeki duyuşları yakalar. İkide bir değişir. İçli bir şair ruhunun süzgecinden geçmişcesine kah musiki, kah resim, masal, dua şekillerine girer.

SÜS ESYASI İLE İLGİLİ UNSURLAR

-A-

ALTIN KAPAKLI SAAT	21
ALTIN KÖSTEK	21
ARMA	274
AVİZE	115
AYNA	36

-B-

BASTON	206
BİLEZİK	203
BİLLUR TOPUZ	36
BİBLO	36
BONCUK	114
BOYUN BAĞI İĞNESİ	134

-C-

CEVİZ DOLABI	255
--------------	-----

-Ç-

ÇEŞMİ BÜLBÜL	37
ÇİNİ SAHAN	37
ÇÖMLEK	225

-D-

DAMACANA 225

-F-

FİNCAN 184

-G-

GALOŞ 22,54,213

GÜNEŞ GÖZLÜĞÜ 199,200,204

-H-

HALI 37,194

HASIR 37,225

HİLHAL 203

HOKKA 37

-İ-

İBRİK 225

İFTİHAR NİŞANI 266

-K-

KABARTILMIŞ BOYALI SAKSI 36

KADİFE KİTAP KILIFLARI 37

KAŞAĞI	37
KEÇE	39,41,225
KILIÇ	40,150
KUKA TESPIH	36
KÜP	225

-L-

LEVHA	187,228
LİYAKAT MADALYASI	266

-M-

MADENİ KOL DÜĞMESİ	20
MENDİL	21,22,38
MERCAN KAPLI KAŞIK	37
MEŞİN CİLT	39
MEŞİN KAPLI MUSKA	48
MİNDER	37
MİNELİ KUTU	21

-N-

NAKIŞLI DUVAR	36
NAZAR BONCUĞU	48
NİŞAN	150

-Ö-

ÖRTÜ 104,105,112,254

-P-

PERDE 195

POST 53

PUL 114

-R-

REMİZ 274

-S-

SAHAN 81,225

SANDIK 37,219

SECCADE 21

SIRÇA 225

SİNİ SEHPASI 37

SİNİ 37

SÜSLÜ SİNEKLİK 37

-Ş-

ŞAMDAN 105,140

ŞEMSIYE 20,22,54,66,93,200,239,255,256,266

-T-

TAÇ	94
TAHTA	36
TAS	225251
TEKNE	225
TEPSİ	184,251
TESBİH	53,54
TESTİ	225

-Y-

YASEMİN AĞIZLIK	21
YASTIK	195
YATAK ÖRTÜSÜ	219
YÜZÜK	21

-Z-

ZÜMRÜT KÜPE	41
-------------	----

SÜS EŞYASI İLE İLGİLİ UNSURLARIN ACIKLAMASI

-A-

ALTIN KÖSTEK: Cep saatinin üzerinde bulunan, bir birine bağlı, uzun kordon.

ARMA: bir devlet, hükümdarı ile, kent ya dinsel tarikata ait ayırt edici işaet.

-B-

BİLLUR TOPUZ: Evlerde kapıların üzerine takılan, kendiliğinden düzgün ve çok yüzlü şekilde olan mineral madde.

-C-

CEVİZ DOLABI: Kerestesi değerli olan ceviz ağacından yapılmış dolap.

-Ç-

ÇEŞMİ BÜLBÜL: Camdan yapılmış olan ve üzeri spiral renkli camkıla bezenmiş veya bu spiraller arasına çiçek motifleri yerleştirilmiş şurup vesaire konmak için kullanılan uzunca boyunlu, kulplu veya kulpsuz, kapaklı veya kapaksız bir çeşit sürahi .

ÇİNİ SAHAN: Üzeri işlenmiş, güzel motifleri olan madeni kap.

SÜS EŞYASI İLE İLGİLİ UNSURLARIN AÇIKLAMASI

-A-

ALTIN KÖSTEK: Cep saatinin üzerinde bulunan, bir birine bağlı, uzun kordon.

ARMA: bir devlet, hükümdarı ,ile,kent ya dinsel tarikata ait ayırt edici işaet.

-B-

BİLLUR TOPUZ: Evlerde kapıların üzerine takılan, kendiliğinden düzgün ve çok yüzlü şekilde olan mineral madde.

-C-

CEVİZ DOLABI: Kerestesi değerli olan ceviz ağacından yapılmış dolap.

-Ç-

ÇEŞMİ BÜLBÜL: Camdan yapılmış olan ve üzeri spiral renkli camkıla bezenmiş veya bu spiraller arasına çiçek motifleri yerleştirilmiş şurup vesaire konmak için kullanılan uzunca boyunlu, kulplu veya kulpsuz, kapaklı veya kapaksız bir çeşit sürahi .

ÇİNİ SAHAN: Üzeri işlenmiş, güzel motifleri olan madeni kap.

-D-

DAMACANA: Camdan yapılmış büyük su kabı.

-G-

GÜĞÜM: Genellikle su taşıma ve ısıtmaya yarayan, şekil olarak testiye benzer, boyun kısmı ince ve uzunca, kulpsu bir kap.

-H-

HOKKA: İçine mürekkep konan maden, cam veya topraktan yapılmış küçük kap.

-İ-

İBRİK: kulplu ve emzikli küçük su kabı.

-K-

KAŞAĞI: kendi kendine sırt kaşımaya yarar, uzun saplı ve ucunda el biçiminde veya tırtıklı bir parçası olan araç.

KEÇE: Yere serilen kilim, halı.

KUKA TESBİH: Tesbih, ağızlık gibi şeyleri yapmakta kullanılan hindistan cevizi kökü, bu kökten yapılmış olan tesbih.

-M-

MERCAN SAPLI KAŞIK: Kırmızı renkli boncuklarla süslenmiş olan kaşık sapı.

MİNELİ KUTU: Sigaralarını çıkarttığı madenden yapılmış olan, eşya üzerindeki renkli işleme.

-R-

REMİZ: Bir şey ifade eden resim, sekil, simge.

KILIK KIYAFET İLE İLGİLİ UNSURLAR

-A-

AHAÇI PEŞTEMALİ	22
ATLAS GIYMIŞ GELİN	114

-B-

BAŞ ÖRTÜSÜ	212
BOYUN BAĞI İĞNESİ	134
BULUZ	131

-C-

CEKET	20
CÜBBE	20

-Ç-

ÇARŞAF	66,260
ÇORAP	22,44

-D-

DEKOLTE	114
---------	-----

-E-

ELDİVEN	66
---------	----

-F-

FANİLA	151
FERACE	85,125
FES	200,19
FRENK GÖMLEĞİ	20

-G-

GALOŞ	22,54,213
GECELİK ENTARİ	21,105,151,153,175,251
GOCUK	20
GÖMLEK	175

-H-

HIRKA	97,151,251,105
HOTOZ	131
HARELİ KUMAŞTAN ESVAP	20

-İ-

İPEK	114
------	-----

-K-

KADİFE ÜNİFORMA	118
KAZMİR	131
KIRAVAT	124
KIRMALI ETEKLİK	260
KUNDURA	67,213
KÜLAH	117
KÜLAHIMSİ FES	13
KÜRK	20

-L-

LASTİKLİ MEST	67
---------------	----

-M-

MAŞLAH	90
--------	----

-Ö-

ÖRTÜLÜ HIRKA	105
--------------	-----

-P-

PALTO	20
PAMUKLU HIRKA	183
PANTOLON	20,22,150
PAPİYON BOYUNBAĞI	122

PARDÜSÜ	205
PEÇE	11
PIKE YELEK	56
POTİN	131

-S-

SİVRİ GECELİK TAKKE	5,105
---------------------	-------

-Ş-

ŞAL ENTARİSİ	183
ŞAL	194,254
ŞALVAR PANTOLON	117
ŞALVAR	20
ŞAYAK HIRKA	131

-T-

TAKKE	22,151,153,251
TİRSE SATEN	114
TÜL BAŞÖRTÜSÜ	90,207

-U-

UZUN DON	175
UZUN ETEKLİK	131

-Ü-

ÜNİFORMA 113,150,168

-Y-

YELDİRME 90

YUVARLAK KOLLUK 20

YÜKSEK ÖKÇELİ AYAKKABI 266

YÜN ELDİVEN 131

KILIK KIYAFET İLE İLGİLİ UNSURLARIN AÇIKLAMASI

-A-

AHÇI PEŞTEMALİ: Mutfakta çalışan kişilerin beline bağladıkları kumaş.

ATLAS GIYMIŞ GELİN: Yüzü ipek, tersi pamuk kaplı parlak kıyafetli bir cins ipekli

Dokuma

-D-

DEKOLTE: boyun, omuzlar, sırt ve göğüs tarafı açık kadın elbisesi.

-F-

FERACE: İkinci abdülhamit döneminde büyük şehirlerde ortaya çıkan şık bir kadın elbisesiydi. Başa takılan yaşmağın altına iki ayrı parçadan ve rengarenk kumaşlardan dikilmiş feraace giyilirdi. İşteki parça işlemeli bir gömleği andırır, gerdanın altından omuzlara doğru uzanan bele indikçe genişleyerek pelerin gibi bir diğer parça giyilirdi .devrin modasına göre dar ve bol biçimde olurdu. Feraceler çuhadan softtan yapılrđı. Ferace günümüz kadınlarının giydiği mantonun benzeriydi.

-G-

GALOŞ: insanların ayaklarına giydiği üstü lastikli bez kumaş türünden veya deriden olan, ayakları çok sıcak tutan çizme.

GOCUK: İçi genellikle koyun postuyla kaplı kaput

-H-

HARELİ KUMAŞTAN ESVAP: ince çizgili dalgılı kumaşlar gibi menevişli giyecek.

HOTOZ : Kumaş ve mücevherlerle kabartılmış saçın üzerine renkli yemenilerin yerleştirilmesi ile yapılan bir baş tuvaletiydi. Türk kadınlarının en fazla rağbet ettiği saç modeli de bu idi.

-L-

LASTİKLİ MEST: Üstü lastikli olan yumuşak derili papuç.

-M-

MAŞLAH: kol yerleri yarık, bol dikilmiş kadın üstlüğü.

-P-

PIKE YELEK: Bir bir üzerine uygulanan, ve kabartma desenler yapacak şekilde noktalarla birleştirilen iki dokumadan meydana gelmiş pamuklu kumaş.

-S-

SİVRİ GECELİK TAKKE: Kūlahımsı şekli olan yumuşak bez türden yapılmış baş giyeceğı .

-Ş-

ŞAYAK HIRKA: Kaba bir şekilde dokunmuş, dimi çeşidinden yünlü kumaş.

Çuhadan daha seyrek olarak dokunur. Kaba örgülü olduğundan dolayı sıcak tutar.

-T-

TİRŞE SATEN: Açık yeşil parlak kumaş.

-Y-

YELDİRME: Eskiden kadınlar tarafından kırlarda gezinirken baş örtüsü ile birlikte giyilerek çarşaf yerine kullanılan ince kumaştan yapılmış hafif giyecek.

GENEL İNDEK

-A-

AHAÇI PEŞTEMALİ	22
ALTIN KAPAKLI SAAT	21
ALTIN KÖSTEK	21
ARMA	274
ATLAS GİYMİŞ GELİN	114
AVİZE	115
AYNA	36

-B-

BASTON	206
BAŞ ÖRTÜSÜ	212
BİLEZİK	203
BİLLUR TOPUZ	36
BİBLO	36
BONCUK	114
BOYUN BAĞI İĞNESİ	134
BOYUNBAĞI	20,124,134
BULUZ	131

-C-

CEKET	20
CEVİZ DOLABI	255

CÜBBE

20

-Ç-

ÇARŞAF

66,260

ÇEŞMİ BÜLBÜL

37

ÇİNİ SAHAN

37

ÇORAP

22,44

ÇÖMLEK

225

-D-

DAMACANA

225

DEKOLTE

114

-E-

ELDİVEN

66

-F-

FANİLA

151

FERACE

85,125

FES

200,19

FİNCAN

184

FRENK GÖMLEĞİ

20

-G-

GALOŞ	22,54,213
GECELİK ENTARİ	21,105,151,153,175,251
GOCUK	20
GÖMLEK	175
GÜĞÜM	225
GÜNEŞ GÖZLÜĞÜ	199,200,204

-H-

HALI	37,194
HASIR	37,225
HIRKA	97,151,251,105
HİLHAL	203
HOKKA	37
HOTOZ	131
HARELİ KUMAŞTAN ESVAP	20

-İ-

İBRİK	225
İFTİHAR NİŞANI	266
İPEK	114

-K-

KABARTILMIŞ BOYALI SAKSI	36
KADİFE KİTAP KILIFLARI	37
KADİFE ÜNİFORMA	118
KAŞAĞI	37
KAZMİR	131
KEÇE	39,41,225
KILIÇ	40,150
KIRAVAT	124
KIRMALI ETEKLİK	260
KUKA TESPIH	21
KUNDURA	67,213
KÜLAH	117
KÜLAHIMSİ FES	13
KÜP	225
KÜRK	20

-L-

LASTİKLİ MEST	67
LEVHA	187,228
LİYAKAT MADALYASI	266

-M-

MADENİ KOL DÜĞMESİ	20
MAŞLAH	90
MENDİL	21,22,38
MERCAN KAPLI KAŞIK	37
MEŞİN CİLT	39
MEŞİN KAPLI MUSKA	48
MİNDER	37
MİNELİ KUTU	21

-N-

NAKIŞLI DUVAR	36
NAZAR BONCUĞU	48
NİŞAN	150

-Ö-

ÖRTÜ	104,105,112,254
ÖRTÜLÜ HIRKA	105

-P-

PALTO	20
PAMUKLU HIRKA	183
PANTOLON	20,22,150
PAPİYON BOYUNBAĞI	122
PARDÜSÜ	205

PEÇE	11
PERDE	195
PİKE YELEK	56
POST	53
POTİN	131
PUL	114

-R-

REMİZ	274
-------	-----

-S-

SAHAN	81,225
SANDIK	37,219
SECCADE	21
SIRÇA	225
SİNİ SEHPASI	37
SİNİ	37
SİVRİ GECELİK TAKKE	5,105
SÜRAHİ	225
SÜSLÜ SİNEKLİK	37

-Ş-

ŞAL ENTARİSİ	183
ŞAL	194,254
ŞALVAR PANTOLON	117
ŞALVAR	20
ŞAMDAN	105,140
ŞAYAK HIRKA	131
ŞEMSIYE	20,22,54,66,93,200,239,255,256,266

-T-

TAÇ	94
TAHTA	36
	22,151,153,251
TAS	225251
TEKNE	225
TEPSİ	184,251
TESBİH	53,54
TESTİ	225
TİRŞE SATEN	114
TÜL BAŞÖRTÜSÜ	90,207

-U-

UZUN DON	175
UZUN ETEKLİK	131

-Ü-

ÜNİFORMA	113,150,168
----------	-------------

-Y-

YASEMİN AĞIZLIK	21
YASTIK	195
YATAK ÖRTÜSÜ	219
YELDİRME	90
YUVARLAK KOLLUK	20
YÜKSEK ÖKÇELİ AYAKKABI	266
YÜN ELDİVEN	131
YÜZÜK	21

-Z-

ZÜMRÜT KÜPE	41
-------------	----

NOT: BU İNDEKLERDEKİ SAYFA NUMARALARI ÇAMLICADAKİ
ENİŞTEMİZ ADLI ESERİN 1978 TARİHLİ 4.BASKISINA AİTTİR.

KAYNAKÇALAR

GENEL BİLGİ ANSİKLOPEDİSİ

MEYDAN LAROUSSE ANSİKLOPEDİSİ 24.CİLT

OSMANLICA TÜRK ANSİKLOPEDİK LÜGAT-13.BASKI,1996,
ANKARA

REHBER ANSİKLOPEDİSİ 18.CİLT

GENEL KÜLTÜR ANSİKLOPEDİSİ – ANA BRİTANNİCA 24.CİLT

TÜRK EDEBİYATI AHMET KABAKLI

ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR FAHİM BEY VE BİZ 5.BASKI 1978